

SÍDELNÍ GEOGRAFIE 4

Ordný Múlbók

VÝVOJ SÍDELNÍHO PROCESU (MODERNÍ URBANIZACE)

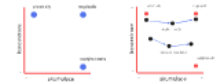
1. vesnická sídla (1800 - 1900)
2. vesnická sídla (1900 - 1950)
3. moderní sídla (1950 - 2020)

... (text describing the maps) ...

VÝVOJ SÍDELNÍHO SYSTÉMU dle TILLYHO

... (text describing the Tilly model) ...

- ... (bullet points) ...

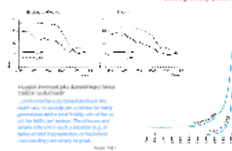
MODERNIZACE?

	Pre-Modern	Modern
Urbanization
...

MODERNÍ URBANIZAČNÍ PROCES (demografický přechod)

MODERNÍ URBANIZAČNÍ PROCES (demografický přechod)

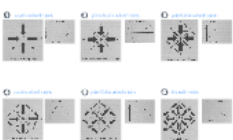
MODERNÍ URBANIZAČNÍ PROCES (mobilita)

	1950	1960	1970	1980	1990
...

DIFERENCIÁLNÍ URBANIZACE (typy měst)

DIFERENCIÁLNÍ URBANIZACE

URBANIZACE V SOCIALISTICKÝCH ZEMÍCH

Urbanization in socialist countries... (text describing the process) ...

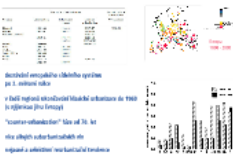
MODERNÍ URBANIZACE NA ÚZEMÍ ČR

děkuji za pozornost

PESTRÉ RŮSTOVÉ TRAJEKTORIE evropských měst

FUNKČNÍ TYPY MĚST

Typ města	Charakteristika	Průmysl	Služby	...
...

SÍDELNÍ GEOGRAFIE 4

Ondřej Mulíček

východiska (MODERNÍ) URBANIZACE

měřeno "demografickým" přístupem:

1. vysoký středověký růst (900 - 1300)

2. relativní stabilita (1300 - 1800)

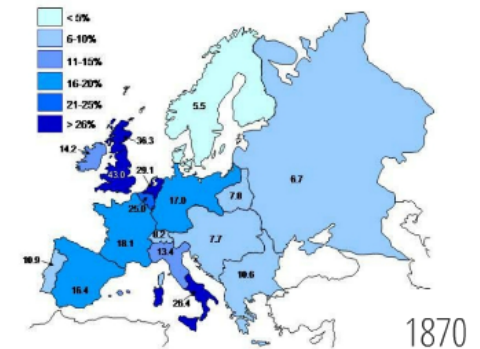
3. moderní růst (1800 - 2000)

Urbanization rates (%)
(10,000 inhabitants and above)

Table 2. European urbanisation 1700-1870 (cities with >10,000 and >5,000 inhabitants and indices).

	Europe (>10,000)	Index (>10,000)	Europe without England (>10,000)	Index without England (>10,000)	Europe (>5,000)	Index (>5,000)
1700	8.2	1.00	7.9	1.00	11.4	1.00
1750	8.0	0.97	7.6	0.96	11.7	1.03
1800	9.0	1.10	8.3	1.05	12.4	1.09
1870	15.0	1.83	12.8	1.62	19.4	1.70

	1700	1750	1800	1870
1 Scandinavia	4.3	4.6	4.8	5.5
2 England (Wales)	13.2	16.4	22.3	43.0
3 Scotland	5.3	11.5	23.9	36.3
4 Ireland	5.1	5.1	7.3	14.2
5 Netherlands	32.5	29.6	28.6	29.1
6 Belgium	20.2	16.5	16.6	25.0
7 France	8.7	8.7	8.9	18.1
8a Italy CN	13.0	13.6	14.2	13.4
8b Italy SI	16.1	19.4	21.0	26.4
9 Spain	9.6	9.1	14.7	16.4
10 Portugal	9.5	7.5	7.8	10.9
11 Switzerland	3.3	4.6	3.7	8.2
12 Austria (Hungary)	1.7	2.6	3.2	7.7
13 Germany	5.4	5.7	6.1	17.0
14 Poland	3.8	3.4	4.1	7.8
15 Balkans	14.0	12.3	12.8	10.6
16 Russia (European)	2.1	2.5	3.6	6.7

poslední epochou premoderní stability bylo období 1700 - 1800;
počátek moderní sídelní tranzice lze zasadit do období 1800 - 1870

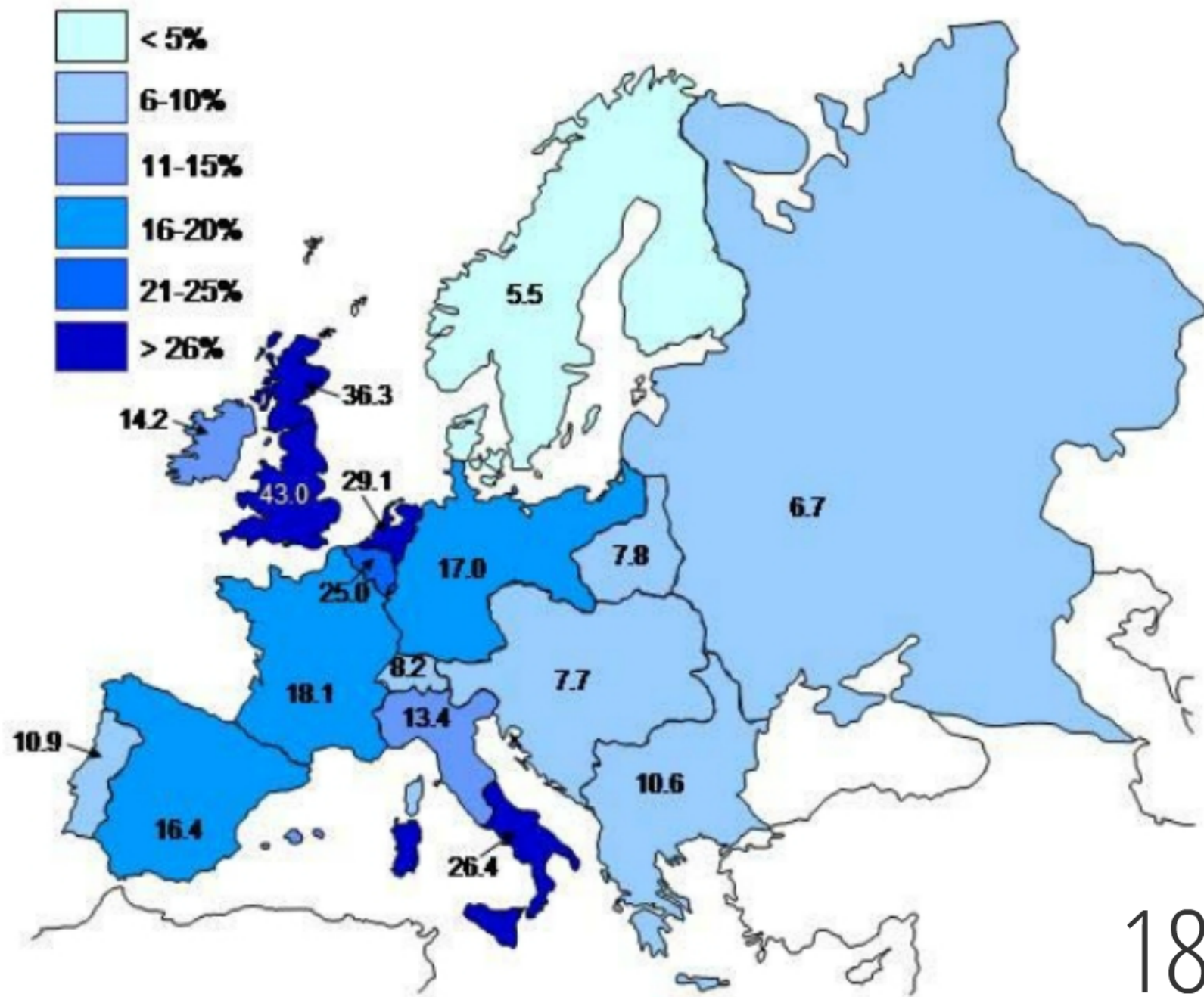
městská Evropa počátku přelomu 18. a 19. století byla Evropou malých měst (pod 5 000 ob.)

Table 2. European urbanisation 1700-1870 (cities with >10,000 and >5,000 inhabitants and indices).

	Europe (>10,000)	Index (>10,000)	Europe without England (>10,000)	Index without England (>10,000)	Europe (>5,000)	Index (>5,000)
1700	8.2	1.00	7.9	1.00	11.4	1.00
1750	8.0	0.97	7.6	0.96	11.7	1.03
1800	9.0	1.10	8.3	1.05	12.4	1.09
1870	15.0	1.83	12.8	1.62	19.4	1.70

Urbanization rates (%)
(10,000 inhabitants and above)

	1700	1750	1800	1870
1 Scandinavia	4.3	4.6	4.8	5.5
2 England (Wales)	13.2	16.4	22.3	43.0
3 Scotland	5.3	11.5	23.9	36.3
4 Ireland	5.1	5.1	7.3	14.2
5 Netherlands	32.5	29.6	28.6	29.1
6 Belgium	20.2	16.5	16.6	25.0
7 France	8.7	8.7	8.9	18.1
8a Italy CN	13.0	13.6	14.2	13.4
8b Italy SI	16.1	19.4	21.0	26.4
9 Spain	9.6	9.1	14.7	16.4
10 Portugal	9.5	7.5	7.8	10.9
11 Switzerland	3.3	4.6	3.7	8.2
12 Austria (Hungary)	1.7	2.6	3.2	7.7
13 Germany	5.4	5.7	6.1	17.0
14 Poland	3.8	3.4	4.1	7.8
15 Balkans	14.0	12.3	12.8	10.6
16 Russia (European)	2.1	2.5	3.6	6.7

1870

východiska (MODERNÍ) URBANIZACE

měřeno "demografickým" přístupem:

1. vysoký středověký růst (900 - 1300)

2. relativní stabilita (1300 - 1800)

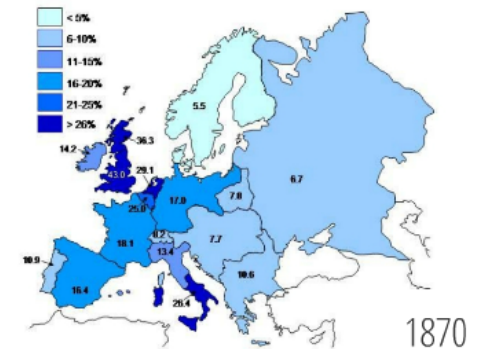
3. moderní růst (1800 - 2000)

Urbanization rates (%)
(10,000 inhabitants and above)

Table 2. European urbanisation 1700-1870 (cities with >10,000 and >5,000 inhabitants and indices).

	Europe (>10,000)	Index (>10,000)	Europe without England (>10,000)	Index without England (>10,000)	Europe (>5,000)	Index (>5,000)
1700	8.2	1.00	7.9	1.00	11.4	1.00
1750	8.0	0.97	7.6	0.96	11.7	1.03
1800	9.0	1.10	8.3	1.05	12.4	1.09
1870	15.0	1.83	12.8	1.62	19.4	1.70

	1700	1750	1800	1870
1 Scandinavia	4.3	4.6	4.8	5.5
2 England (Wales)	13.2	16.4	22.3	43.0
3 Scotland	5.3	11.5	23.9	36.3
4 Ireland	5.1	5.1	7.3	14.2
5 Netherlands	32.5	29.6	28.6	29.1
6 Belgium	20.2	16.5	16.6	25.0
7 France	8.7	8.7	8.9	18.1
8a Italy CN	13.0	13.6	14.2	13.4
8b Italy SI	16.1	19.4	21.0	26.4
9 Spain	9.6	9.1	14.7	16.4
10 Portugal	9.5	7.5	7.8	10.9
11 Switzerland	3.3	4.6	3.7	8.2
12 Austria (Hungary)	1.7	2.6	3.2	7.7
13 Germany	5.4	5.7	6.1	17.0
14 Poland	3.8	3.4	4.1	7.8
15 Balkans	14.0	12.3	12.8	10.6
16 Russia (European)	2.1	2.5	3.6	6.7

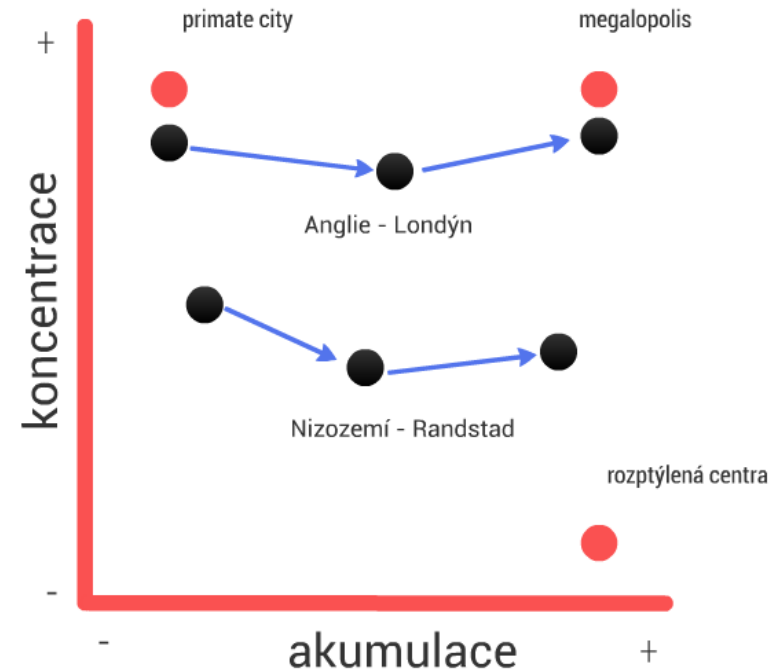
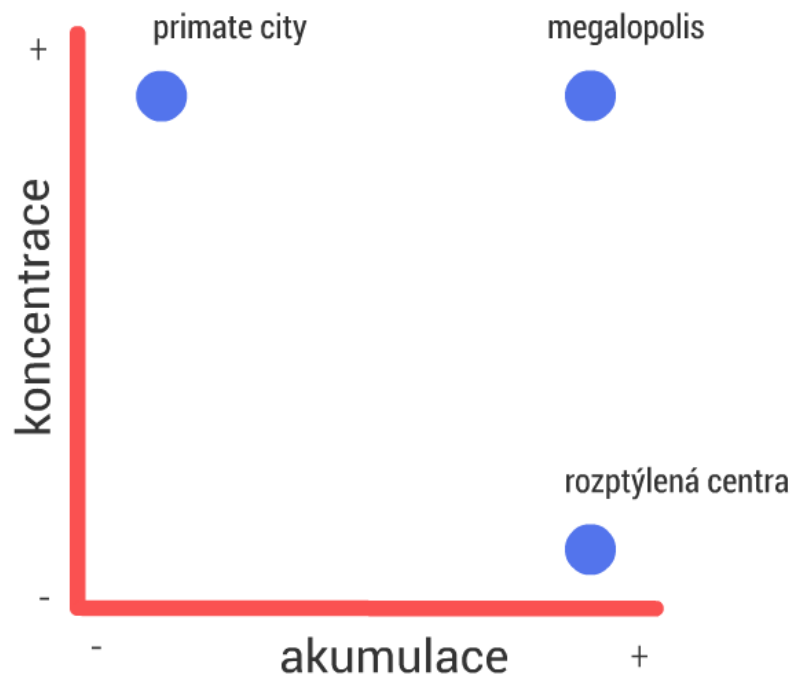

poslední epochou premoderní stability bylo období 1700 - 1800;
počátek moderní sídelní tranzice lze zasadit do období 1800 - 1870

městská Evropa počátku přelomu 18. a 19. století byla Evropou malých měst (pod 5 000 ob.)

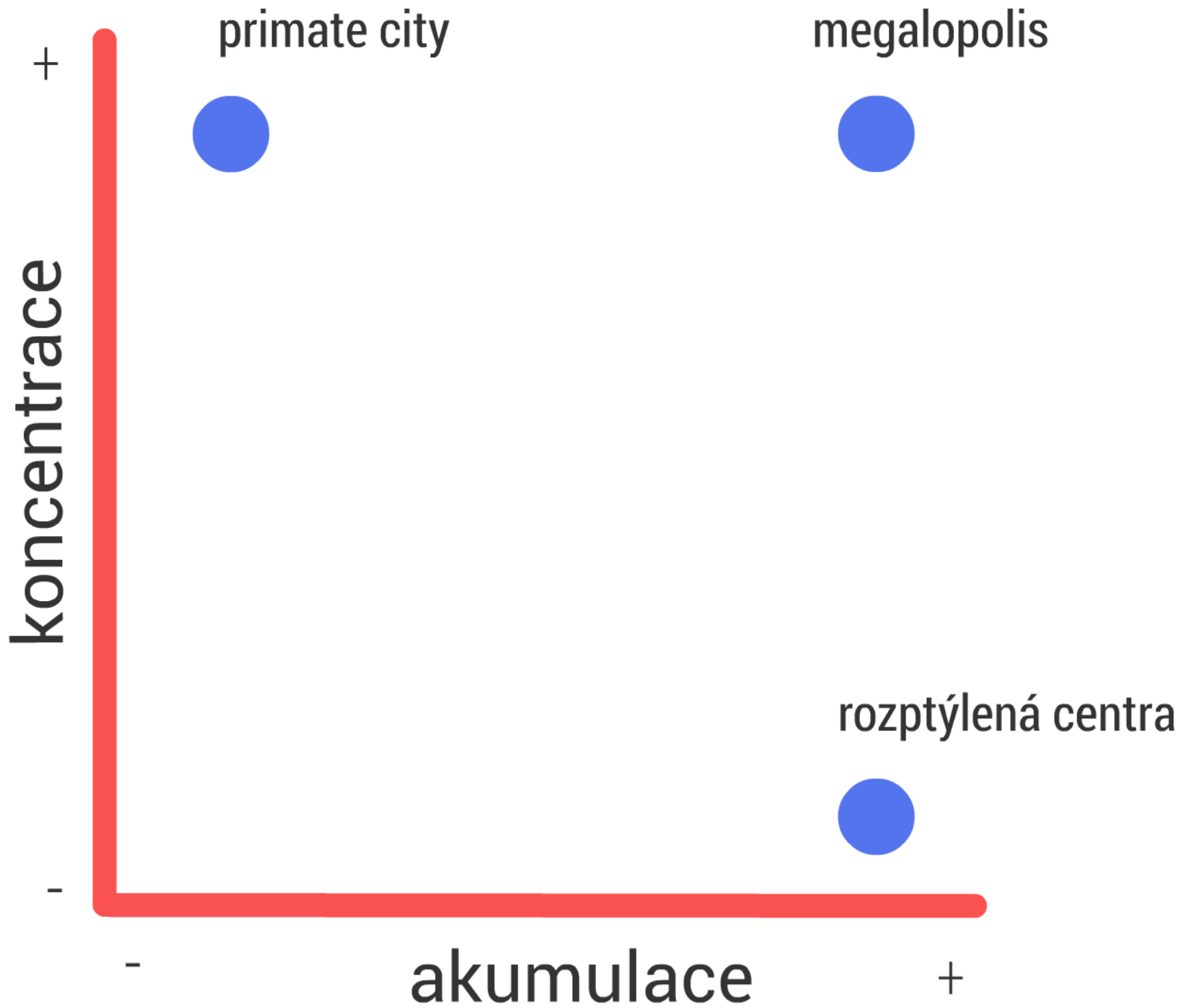
VÝVOJ SÍDELNÍHO SYSTÉMU dle TILLYHO

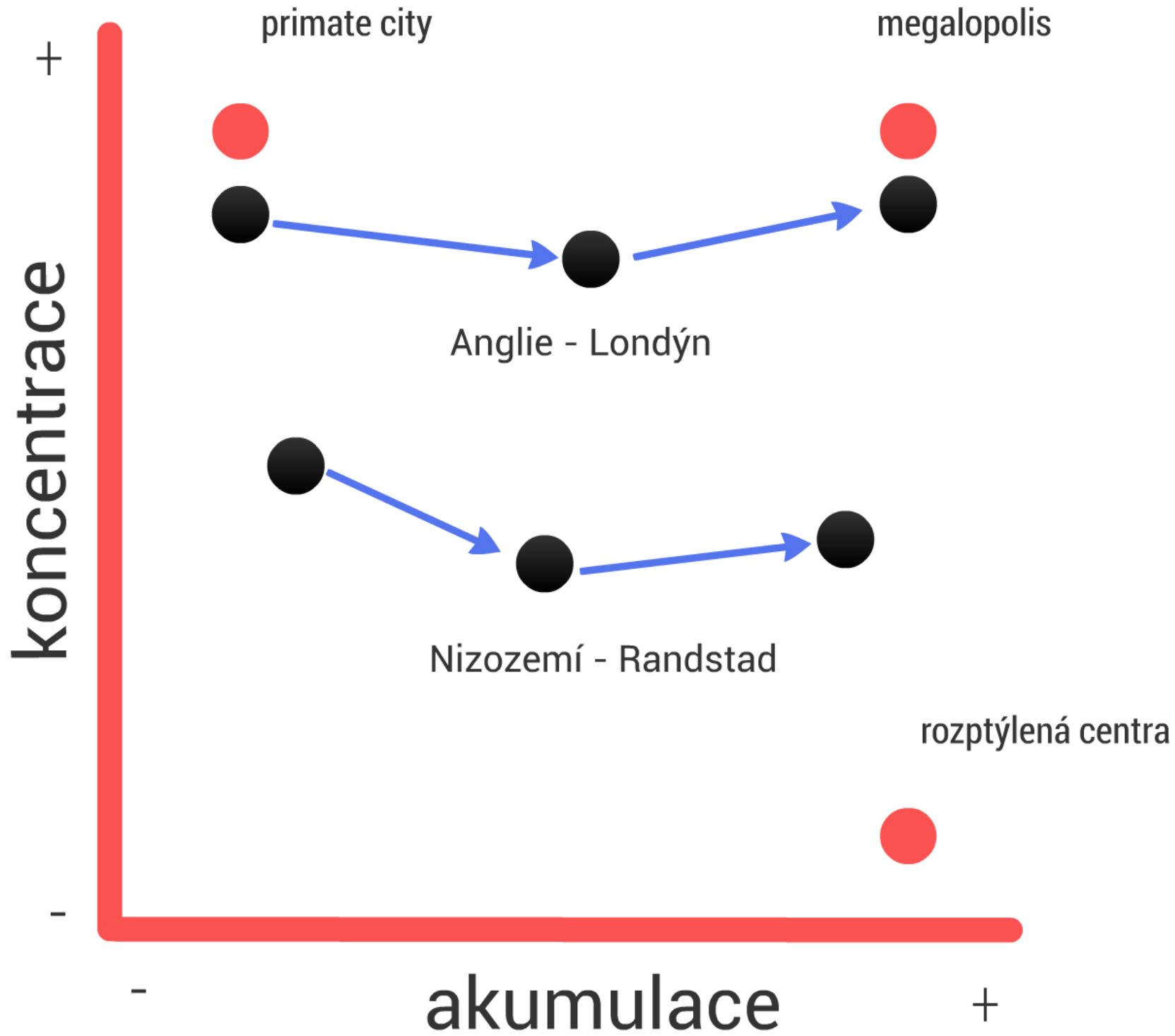
ne vždy přinášela modernizace (**budování moderního státu, industrializace**)
centralizační tendence (příkřejší sklon rank-size křivky)

napětí mezi:

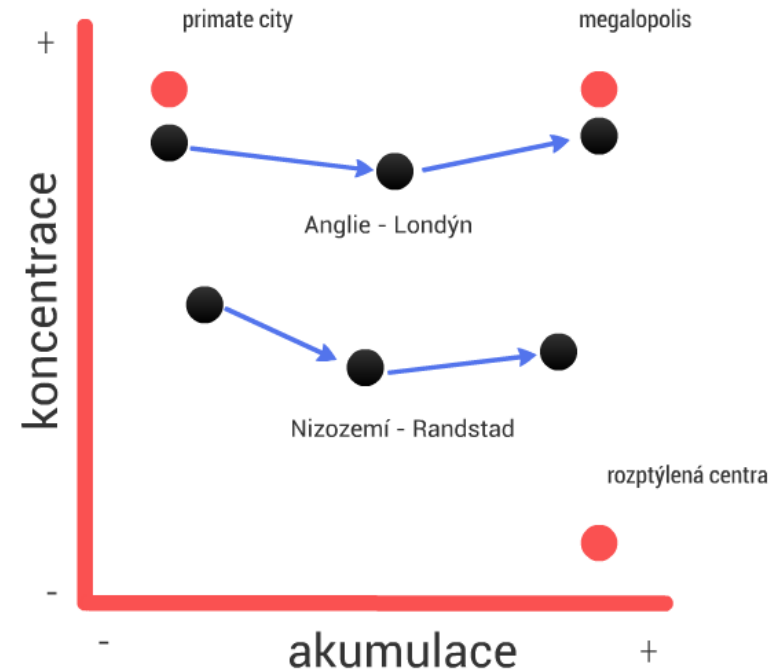
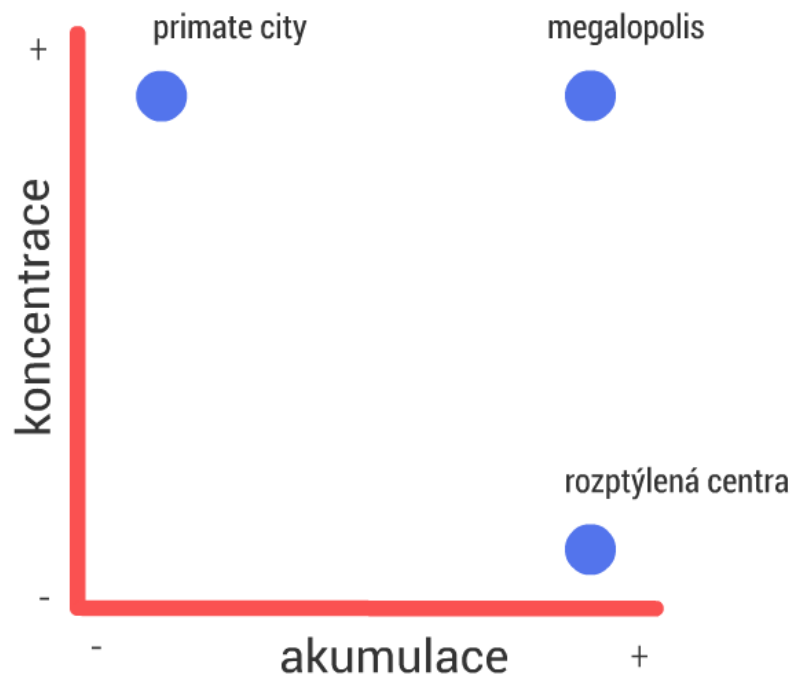
- městskými kapitalisty a "coersive monarchs"
- městskou ekonomickou svobodou a nadregionální koordinací

VÝVOJ SÍDELNÍHO SYSTÉMU dle TILLYHO

ne vždy přinášela modernizace (**budování moderního státu, industrializace**)
centralizační tendence (příkřejší sklon rank-size křivky)

napětí mezi:

- městskými kapitalisty a "coersive monarchs"
- městskou ekonomickou svobodou a nadregionální koordinací

MODERNIZACE?

	← First Modernity →				← Second Modernity →		
Major phases of capitalism	Competitive		Managed (Keynesianism)			Globalized	
			<i>Organized</i>	<i>Advanced</i>			
Technology systems	Water power Steam engines Cotton textiles Iron works		Coal-powered steam engine Steel Railways Machine tools World shipping		Internal combustion engine Oil and plastics Electrical engineering Aerospace Radio Telecommunications		Microelectronics Digital telecommunications Biotechnology Informatics
Infrastructure development	Canal building	First railway boom	Second railway boom	Streetcar boom	First automobile boom	Motorways and airports	Broadband and satellite systems
Urban governance and politics	Laissez-faire Economic Liberalism	Municipal Socialism and Machine Politics		Boosterism and the Politics of Reform	Cities as Growth Machines	Metropolitan Fragmentation and Progrowth Coalitions	Re-modernization of Institutions, Entrepreneurialism, Neoliberalism
Role of central government	Negligible (liberalism)	Increasing: regulator		Strong (direct): manager/regulator	Strong (indirect): partner/facilitator		Decreasing: broker (neoliberalism)
Urban systems	Mercantile urban systems (regional)		Organization of industry (national frameworks)		Metropolitan spatial decentralization		World Cities and international networks
Metropolitan form	Pedestrian City	Transitional City	Industrial City	Cities of sectors and zones	Suburban infill	Metropolises of central cities surrounded by urban realms	Megapolitan regions

MODERNÍ URBANIZAČNÍ PROCES

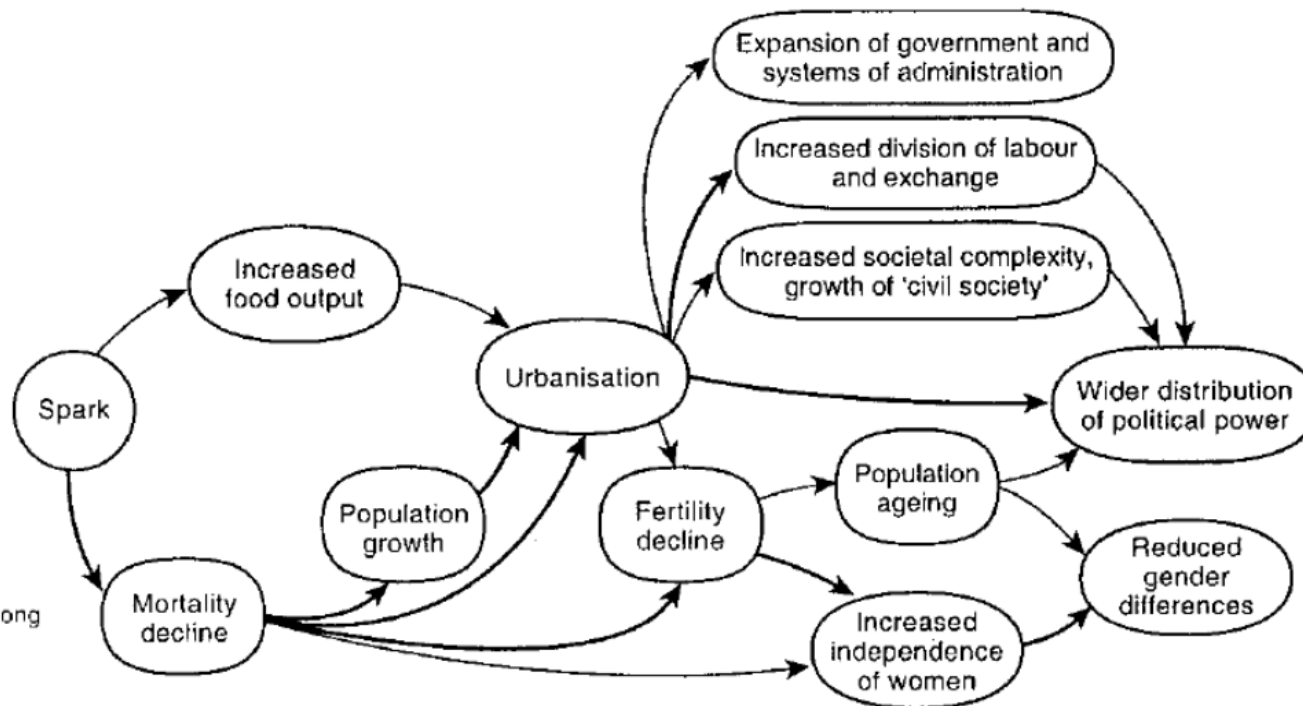
demografický přechod

proces spjatý s (proto)industrializací

doplněný dopady demografického přírůstku obyvatelstva v rámci tzv. demografického přechodu

Start

- High mortality
- High fertility
- Young population
- Mainly rural
- Migration/mobility limited (mostly rural-rural)
- Economy: simple (mainly agricultural)
- Status ascription
- Autocracy - subjects
- Gender differentiation, strong

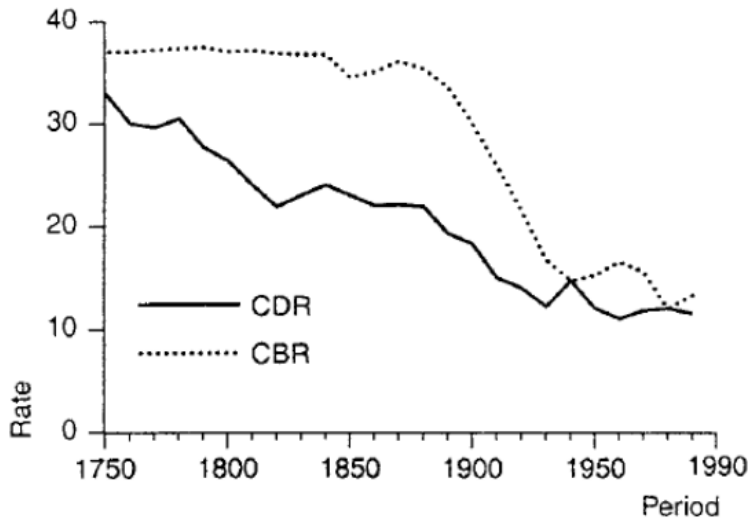
End

- Low mortality
- Low fertility
- Old population
- Mainly urban
- Migration/mobility (mostly urban-urban)
- Economy: complex (non-agricultural)
- Status achievement (education)
- Democracy - citizenship
- Gender differentiation reduced

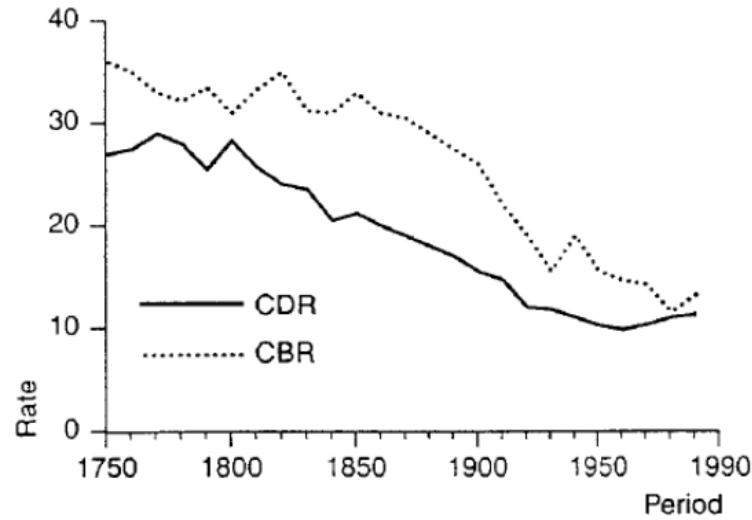
MODERNÍ URBANIZAČNÍ PROCES

demografický přechod

England and Wales

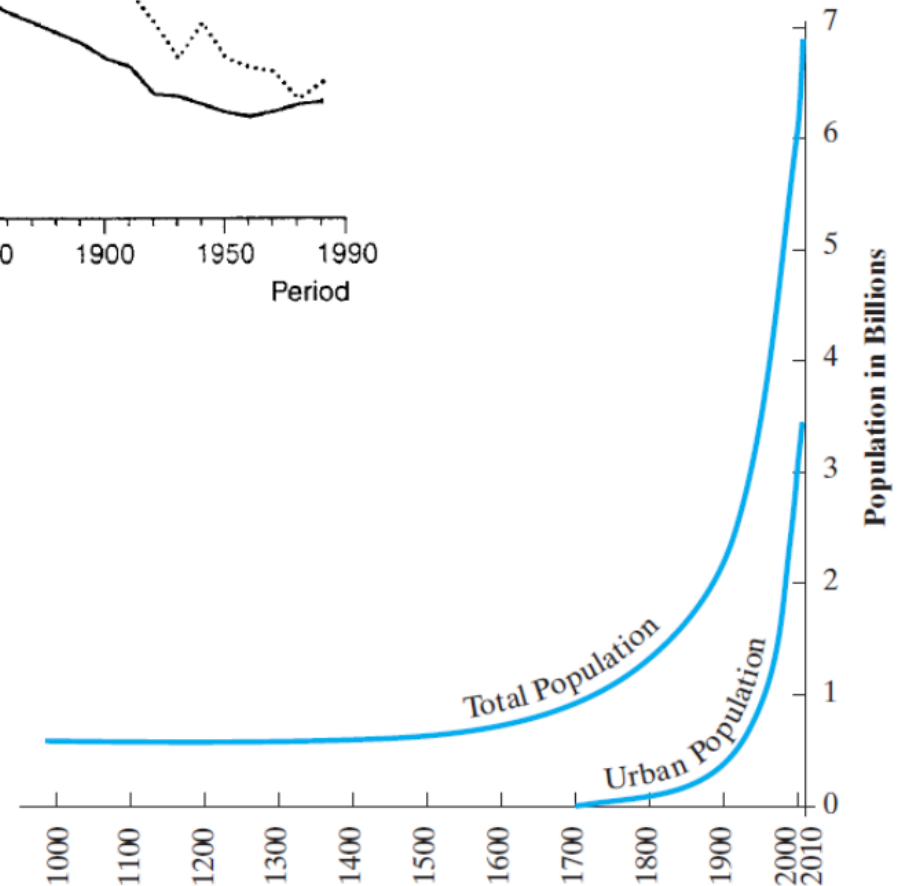

Sweden

klesající úmrtnost jako destabilizující faktor tradiční společnosti?

...confronted by a sustained decline in the death rate, no society can continue for many generations with a total fertility rate of five or six live births per woman. The stresses and strains inherent in such a situation (e.g. in terms of land fragmentation, or household overcrowding) are simply to great...

MODERNÍ URBANIZAČNÍ PROCES

mobilita

Bairoch: urbanizace je proces, který přivádí mobilitu do běžného života

Phases of innovation in transportation modes in Europe

Innovation phased and periods	Transportation modes and infrastructure	Comments and effects upon the landscape
16th to early-17th century	Barge boats; canals, canalized rivers, harbors	Fast expansion in early industrialization period; waterways initiate important landscape changes: fragmentation and new corridors; industrial development along. Dense network of waterways in England and the low countries. In the beginning of the 19th most of Western Europe is connected by inland waterways
18th century	New 'royal' or 'imperial' roads	At the end of the 18th century, the travel time from the capital to the border is reduced by half in England and France. The new road network reflects the central or decentralized organized countries
1825 to ca. 1875	Railway railroad network	The railroad network spread from Northern England, covered Northwest Europe around 1850 and almost the whole of Europe by 1875. When doubling waterways, the railways take over the functionality

rostoucí význam relativní/relační pozice v (dopravních sítích) **přístavní města, železniční uzly.....**

	1763	1790	1834	1869	1900	1930
Přerov (železnice 1841)	2 459	2 888	4 270	7 213	16 727	22 280
Holešov	2 372	4 005	5 145	4 940	5421	6738

nevratná (**migrace**) a vratná (**cirkulace**) mobilita

DIFERENCIÁLNÍ URBANIZACE

Geyer, Kontuly

princip **CENTRÁLNÍCH MÍST**

obsluha a využívání různě velkého "neměstského" zázemí

pyramidální uspořádání různých hierarchických úrovní sídel

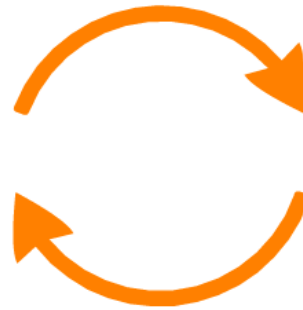
tendence k posilování vedoucího města/měst

princip **SÍTÍ**

specializace a meziměstská dělba práce; integrace do zón

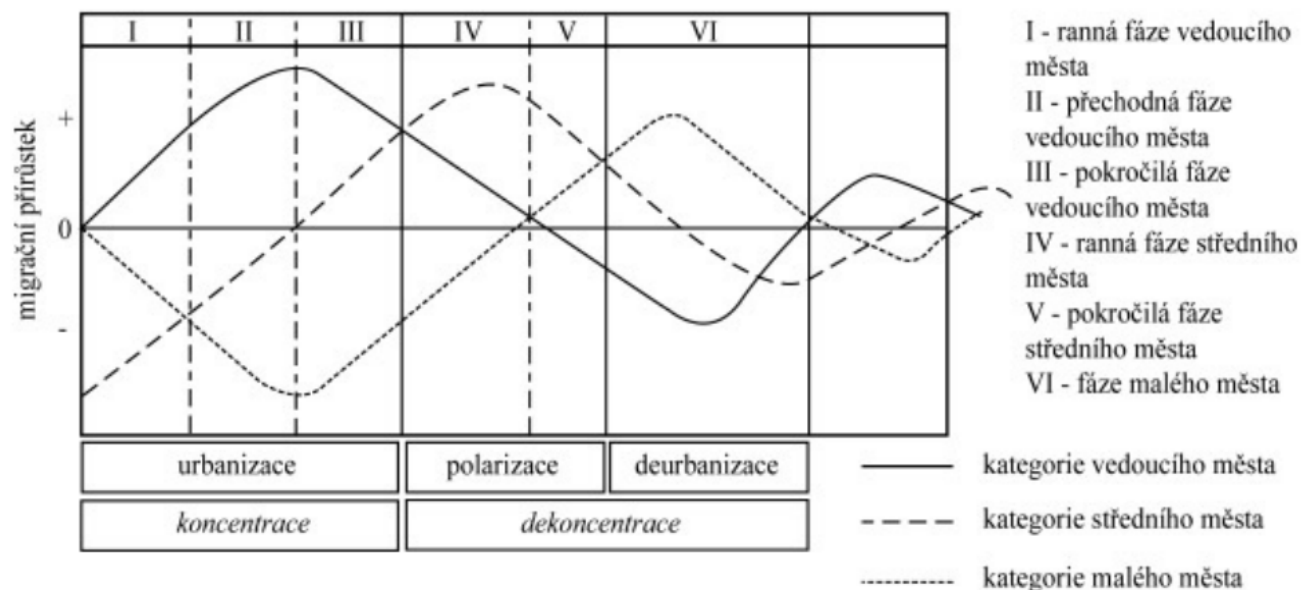
často účelové, v čase proměnlivé, nekomplexní sítě

tendence k rychlému růstu zapojených měst

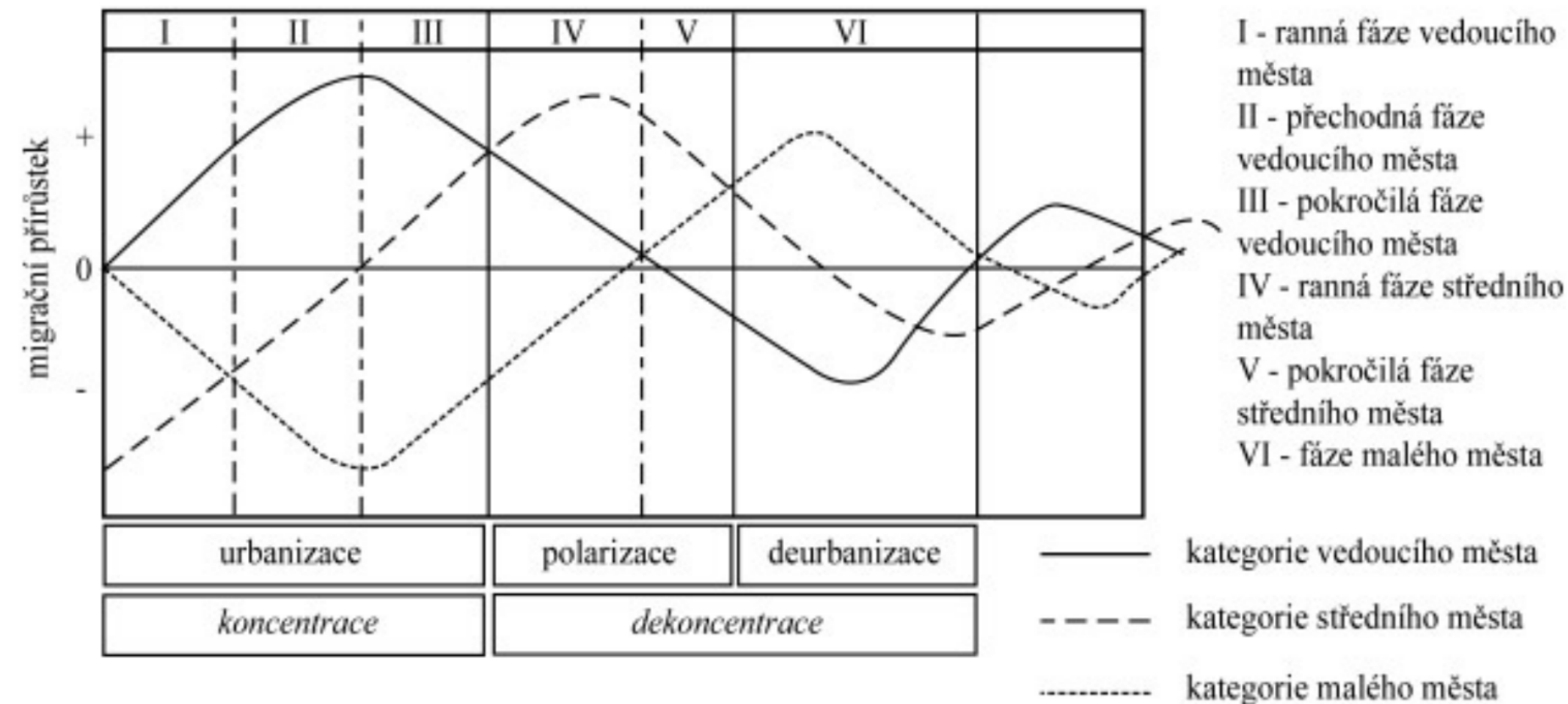
proces **KONCENTRACE**

proces **DEKONCENTRACE**

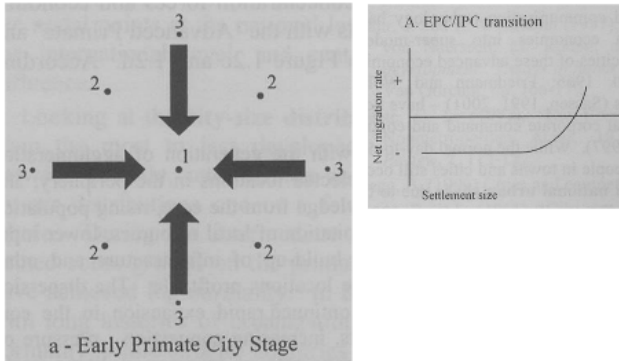
ONCENTRACE

proces DEKONC

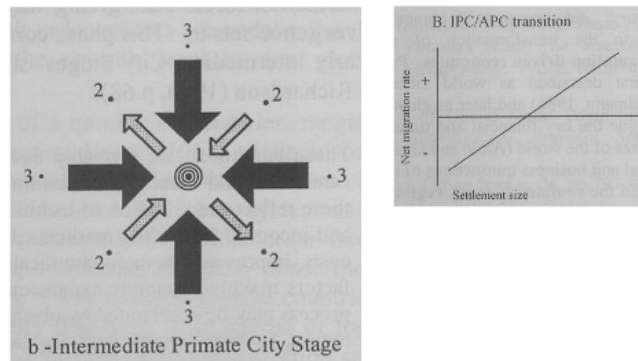

DIFERENCIÁLNÍ URBANIZACE

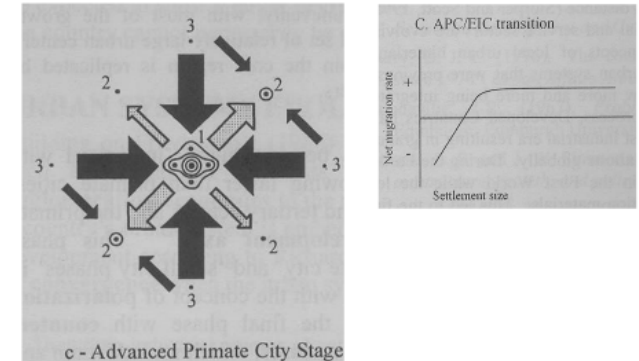
1 raná fáze vedoucího města

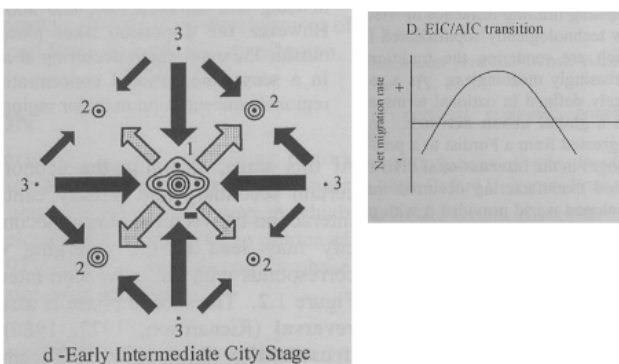
2 přechodná fáze vedoucího města

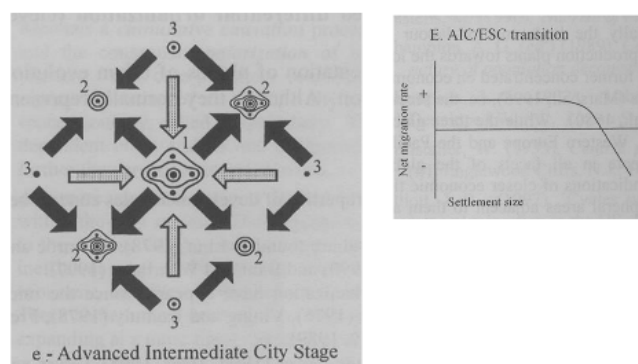
3 pokročilá fáze vedoucího města

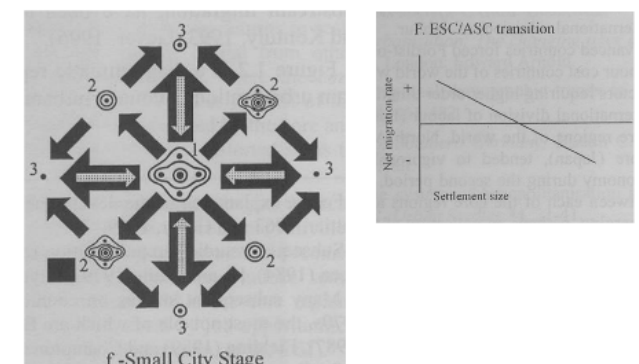
4 raná fáze středního města

5 pokročilá fáze středního města

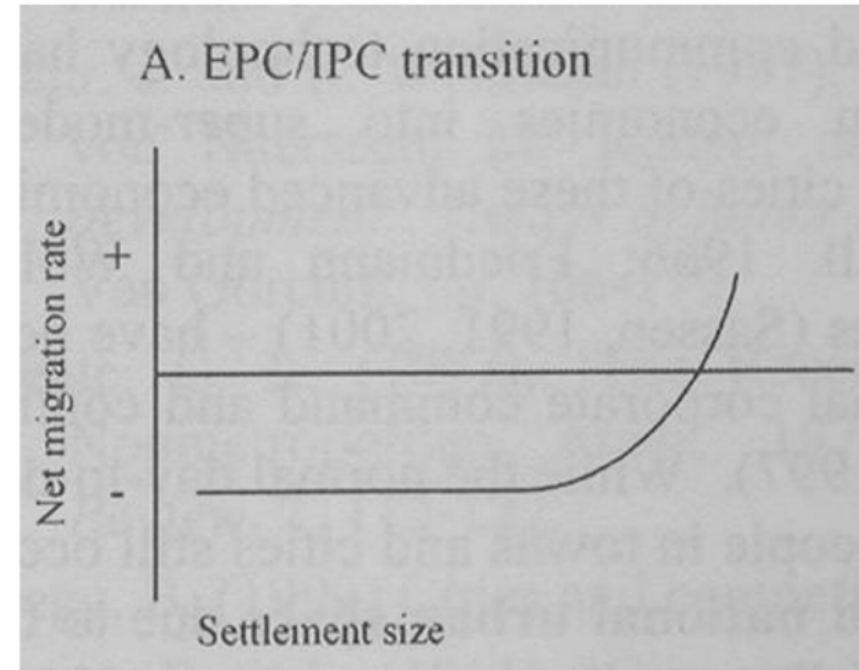
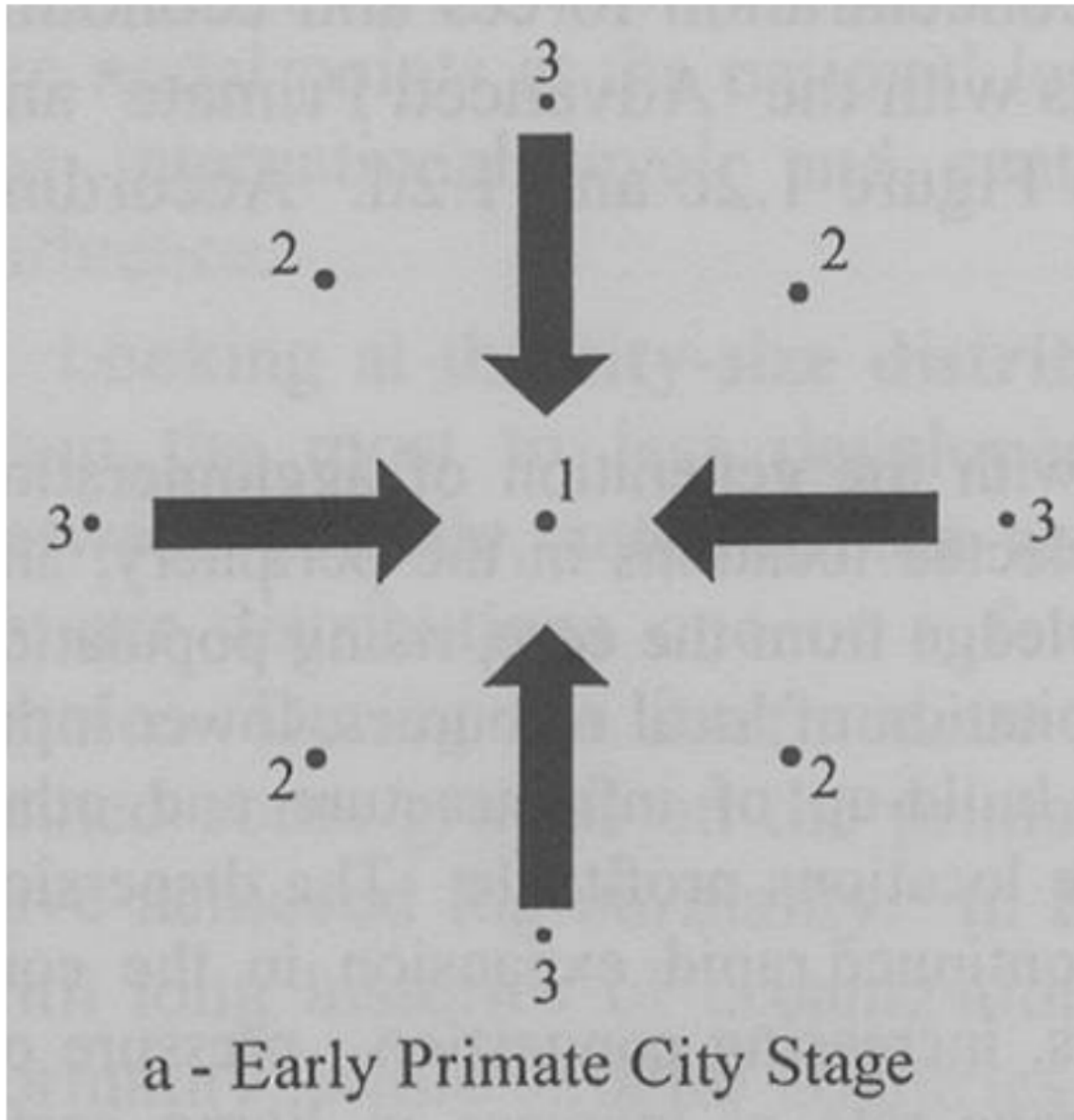

6 fáze malého města

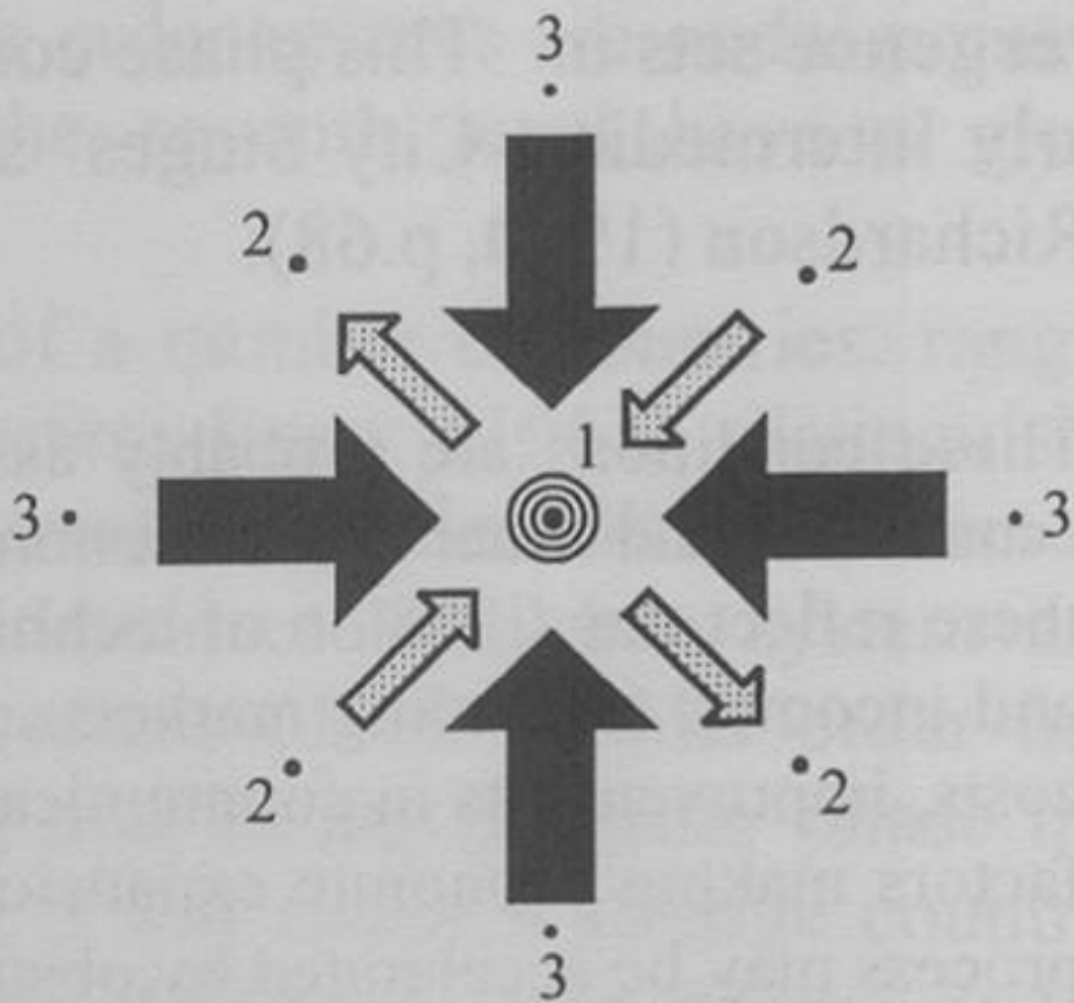
1

raná fáze vedoucího města

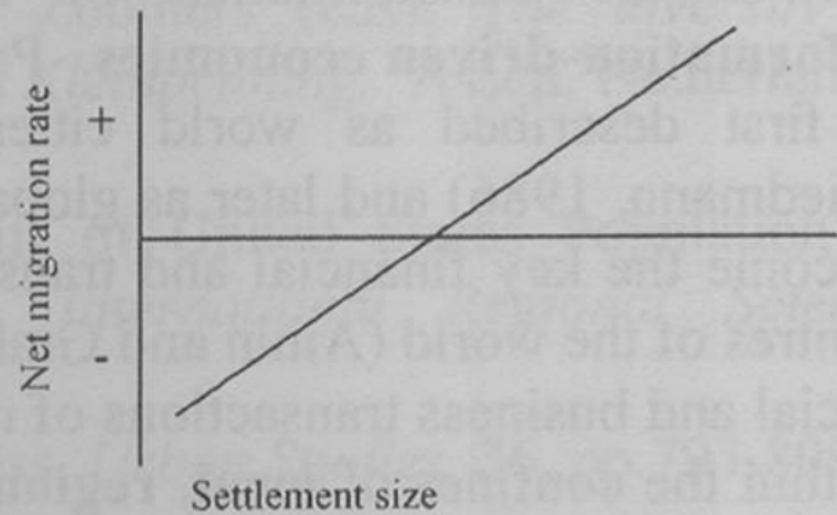
2

přechodná fáze vedoucího města

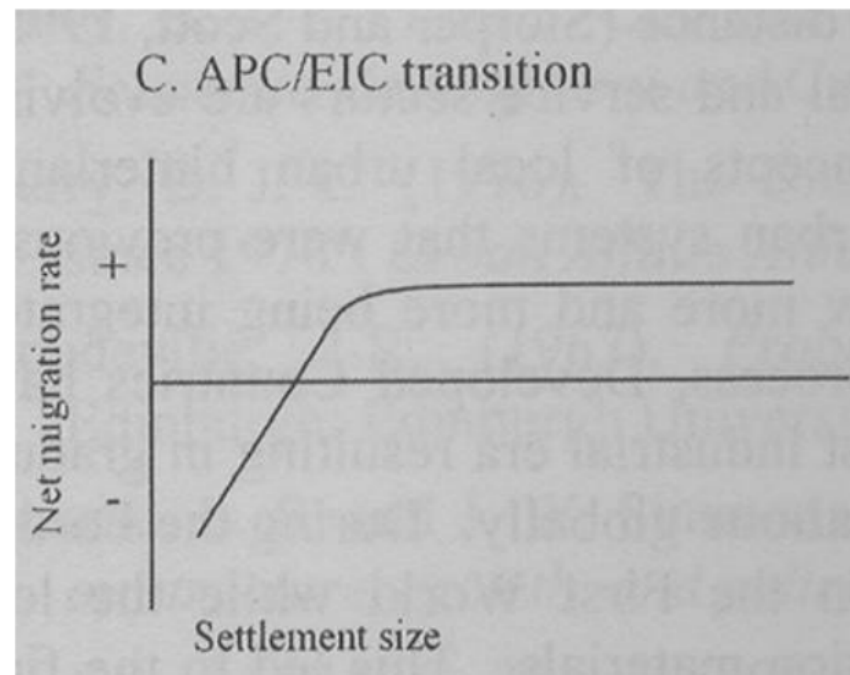
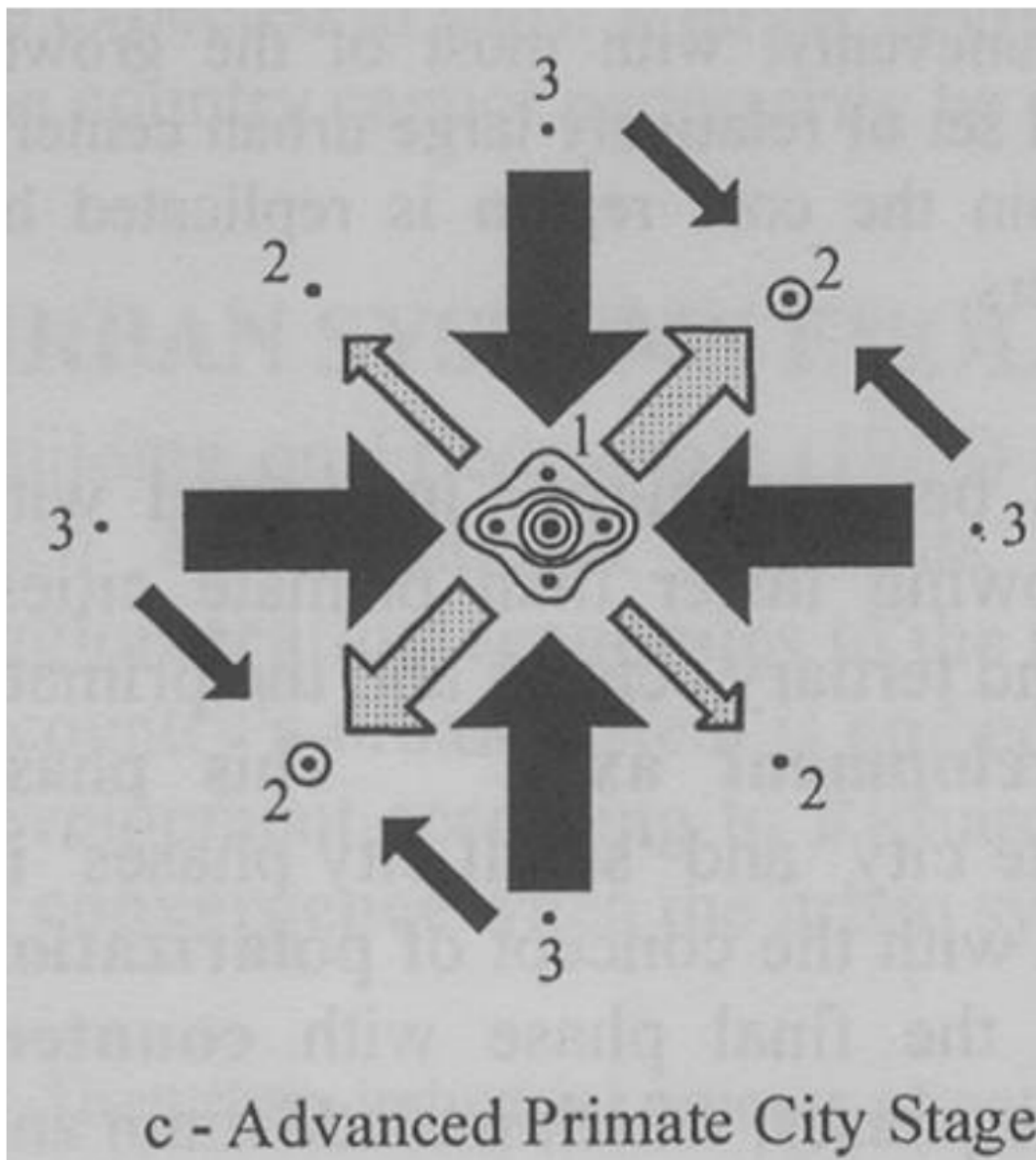
b -Intermediate Primate City Stage

B. IPC/APC transition

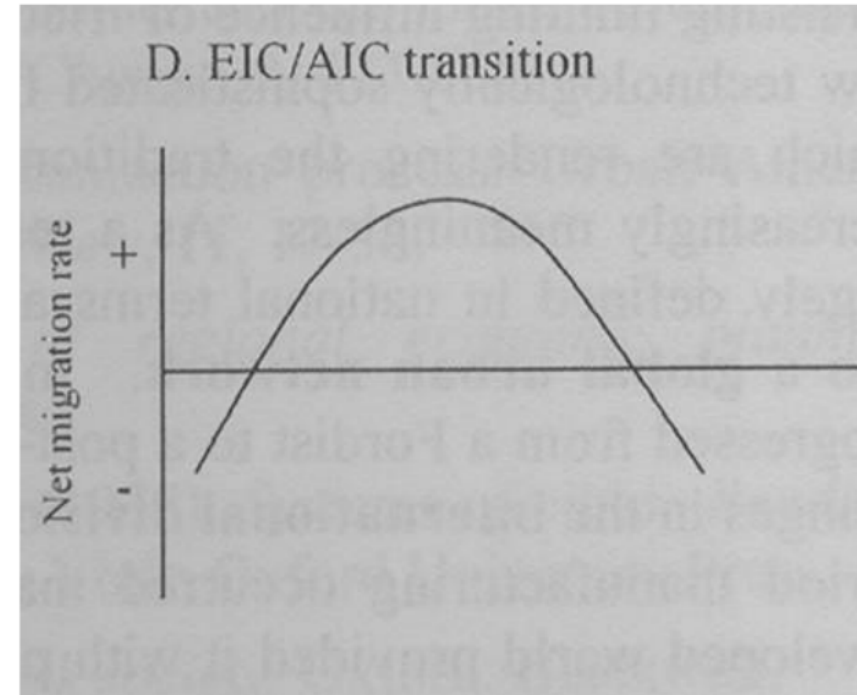
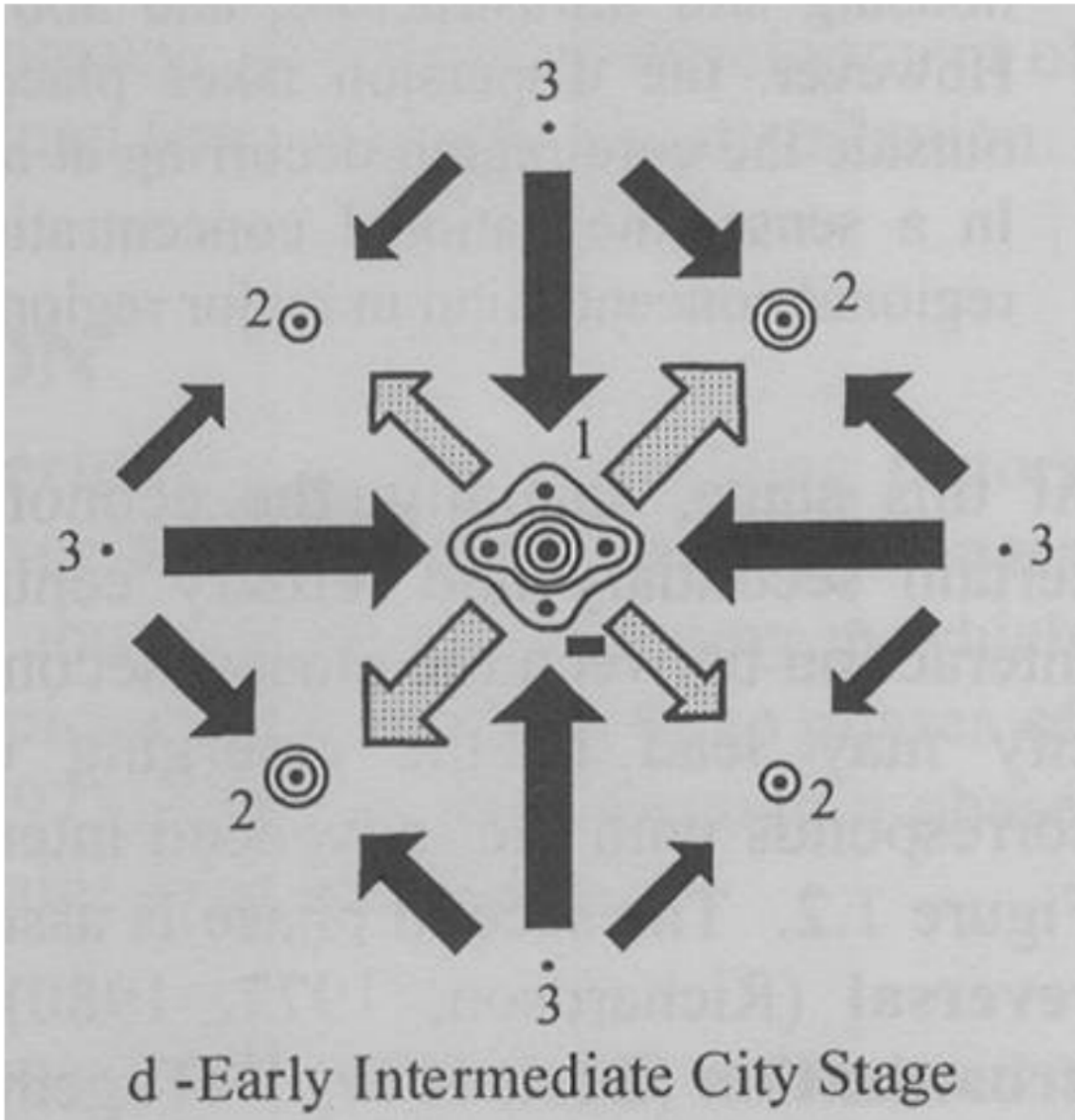
3

pokročilá fáze vedoucího města

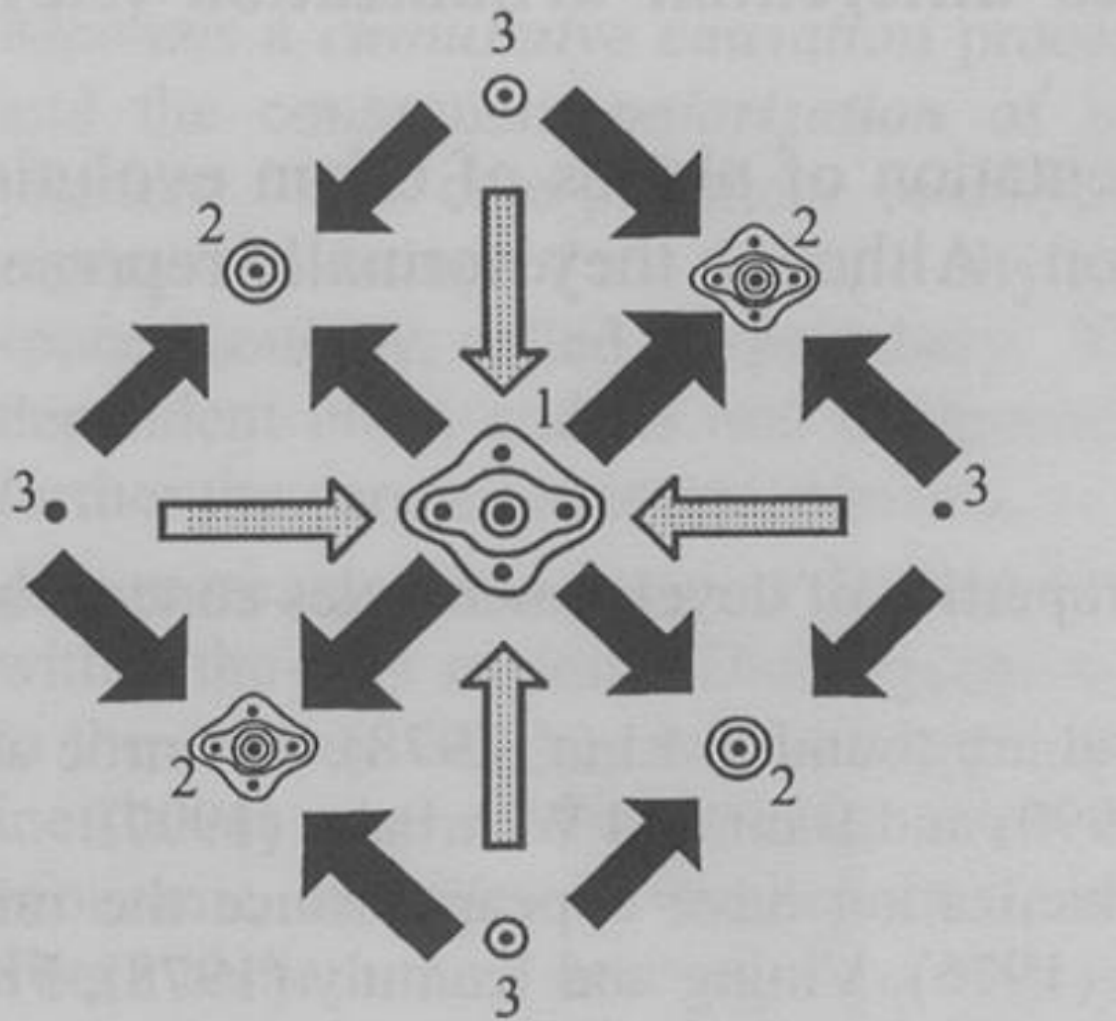
4

raná fáze středního města

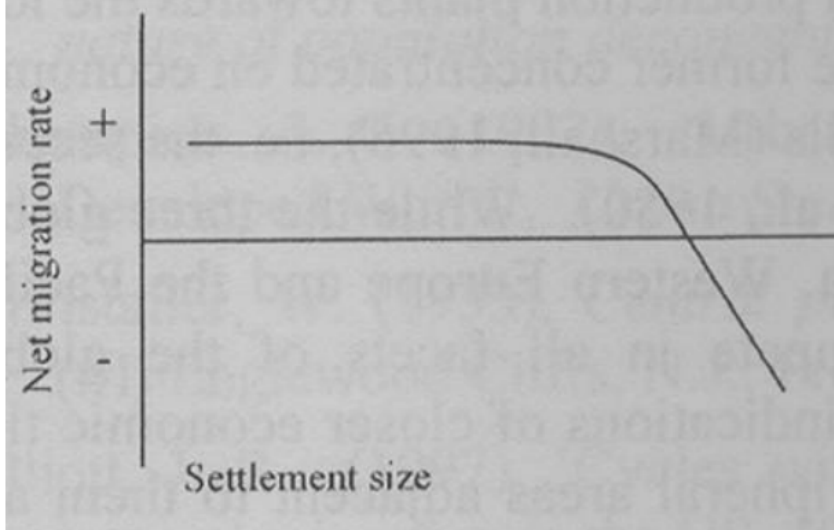
5

pokročilá fáze středního města

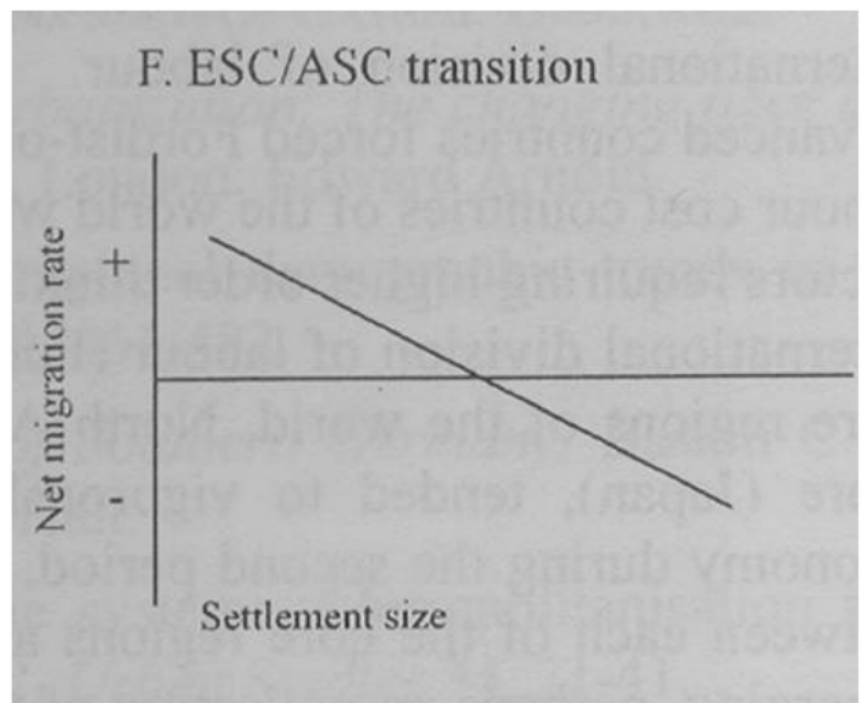
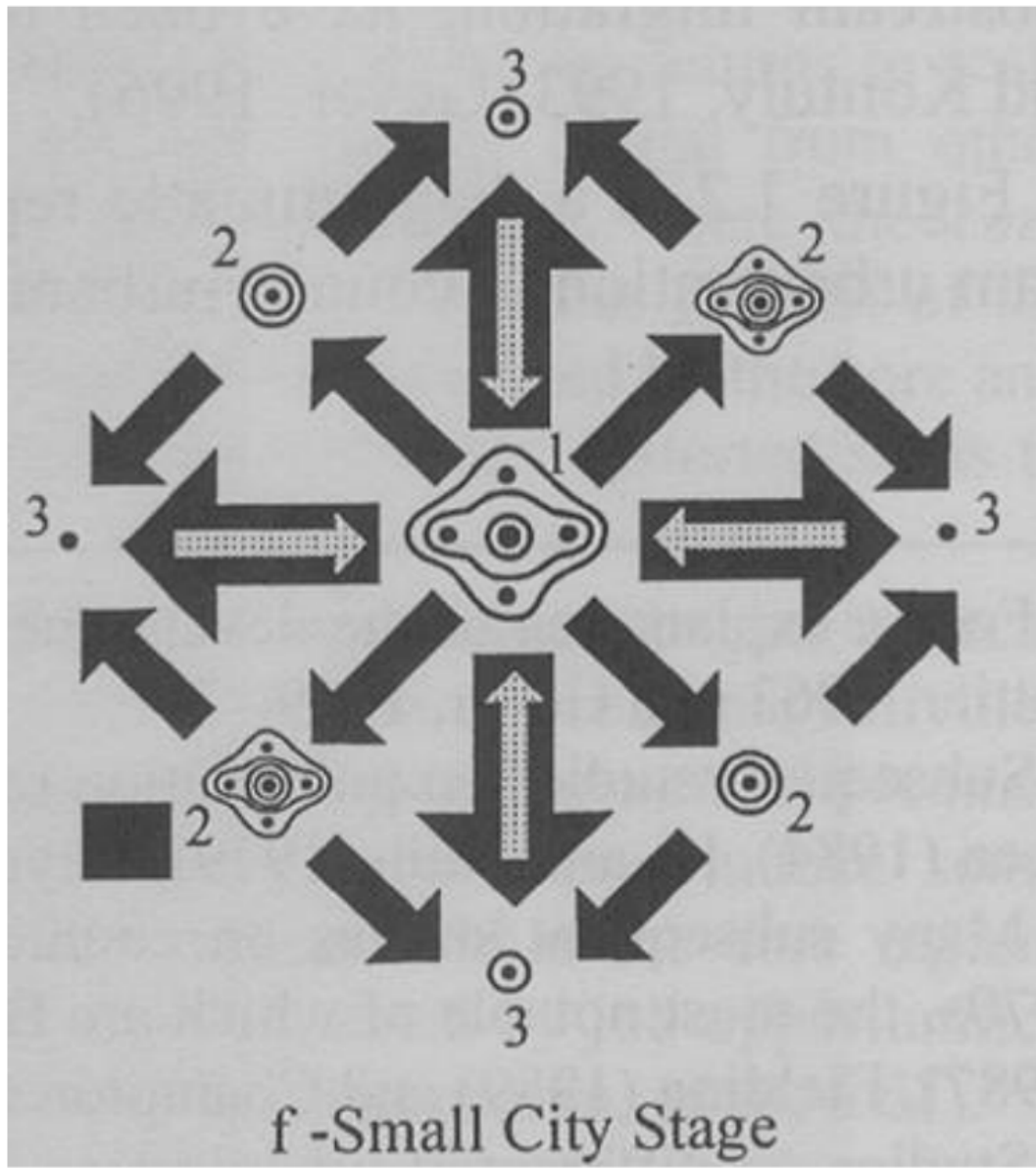
e - Advanced Intermediate City Stage

E. AIC/ESC transition

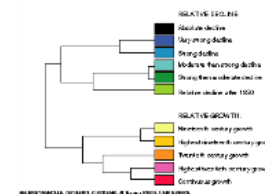
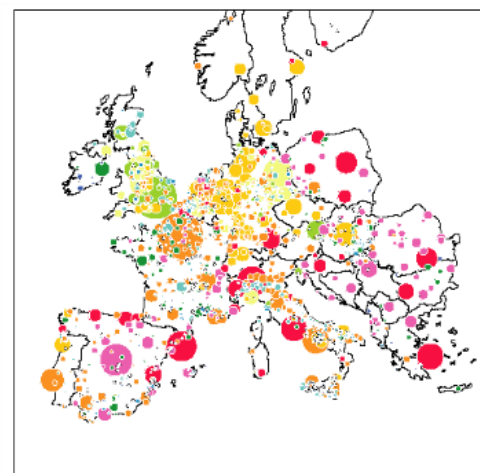
6

fáze malého města

PESTRÉ RŮSTOVÉ TRAJEKTORIE evropských měst

Country	First cycle of urbanisation			Second cycle of urbanisation
	Urbanisation	Polarisation reversal	Counter-urbanisation	Urbanisation
Finland	1941–55	1955–65	1965–75	1990–98
Britain	1921–31	1901–21	1931–91	
Western Germany			1939–50	
	1950–61	1961–70	1970–87	
		1987–95	1995–2010	
Estonia	1950–90		1990–2000	
Italy	1921–71	1971–99		
Turkey	1955–80	1980–97		
South Africa	1951–80	1980–91		
India	1961–81	1981–91		
Russia	1856–14		1914–26	
	1926–89	1989–99		

Evropa
1800 - 2000

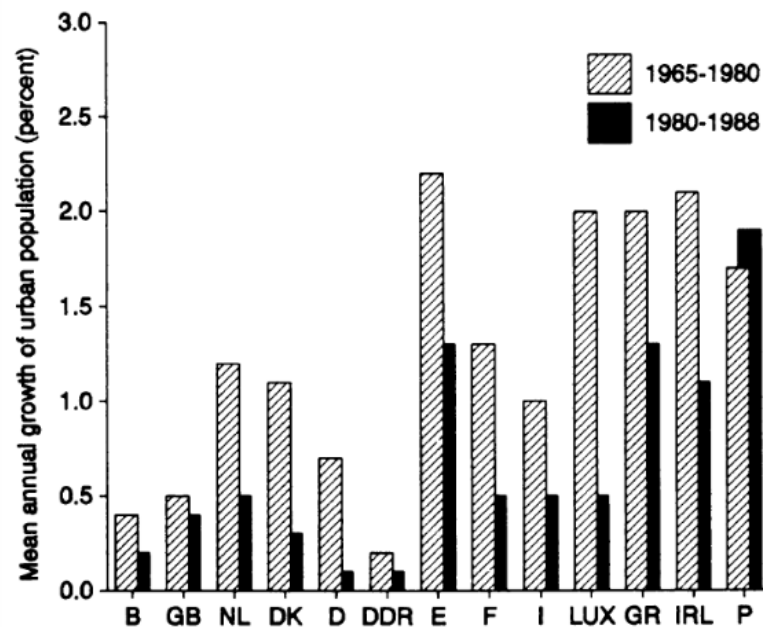
dozrívání evropského sídelního systému
po 2. světové válce

v řadě regionů ukončování klasické urbanizace do 1960
(s výjimkou jihu Evropy)

"counter-urbanization" fáze od 70. let

více silných suburbanizačních vln

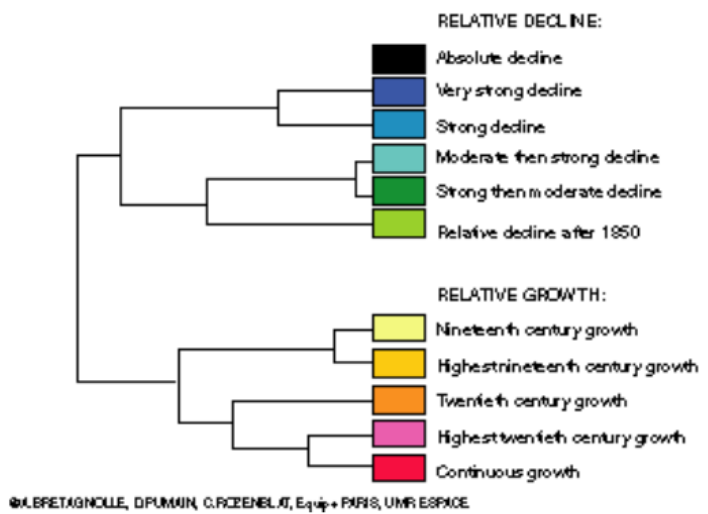
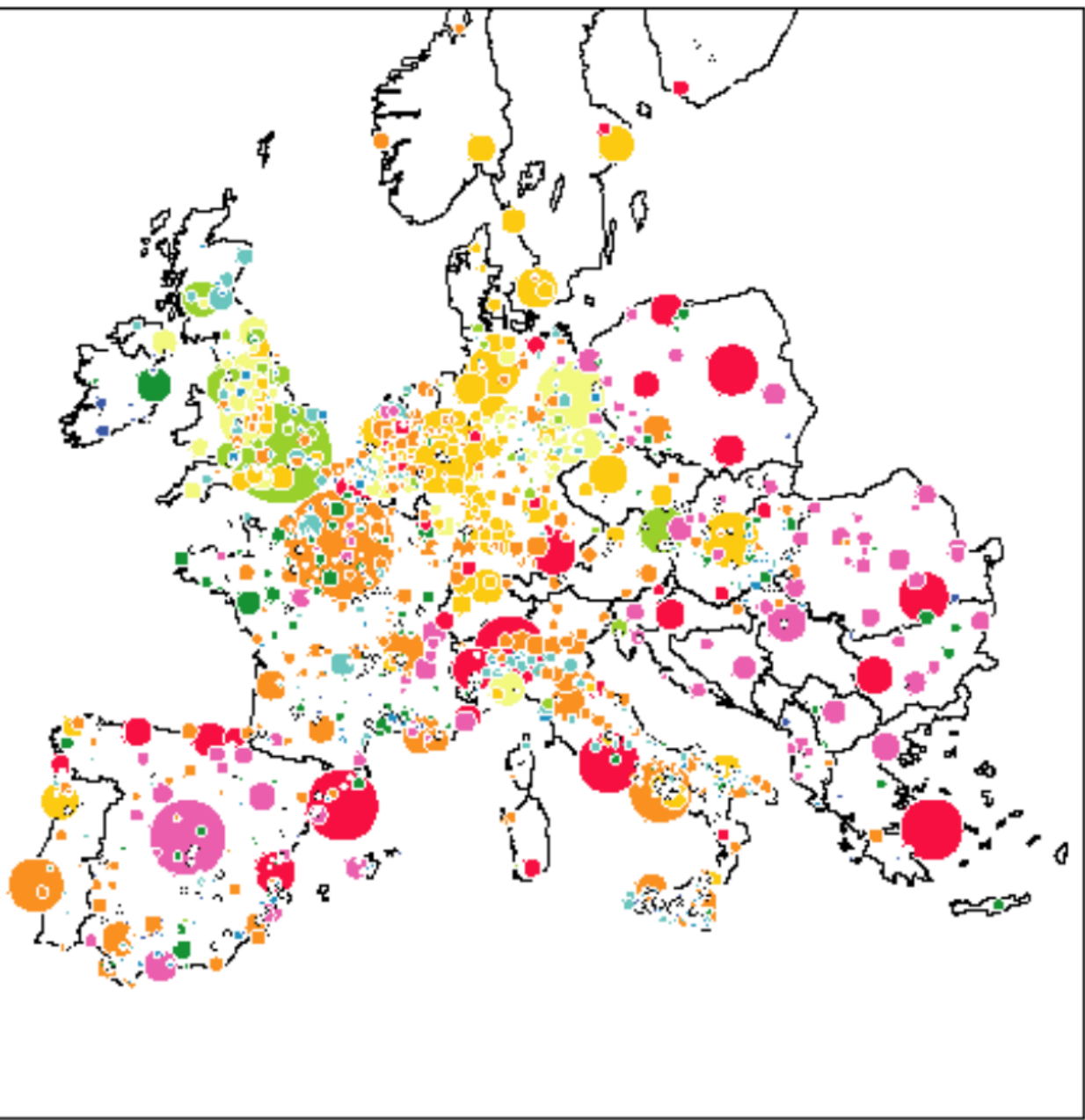
nejasné a selektivní reurbanizační tendence

PERIODE RUSTIUVÉ I RAJER

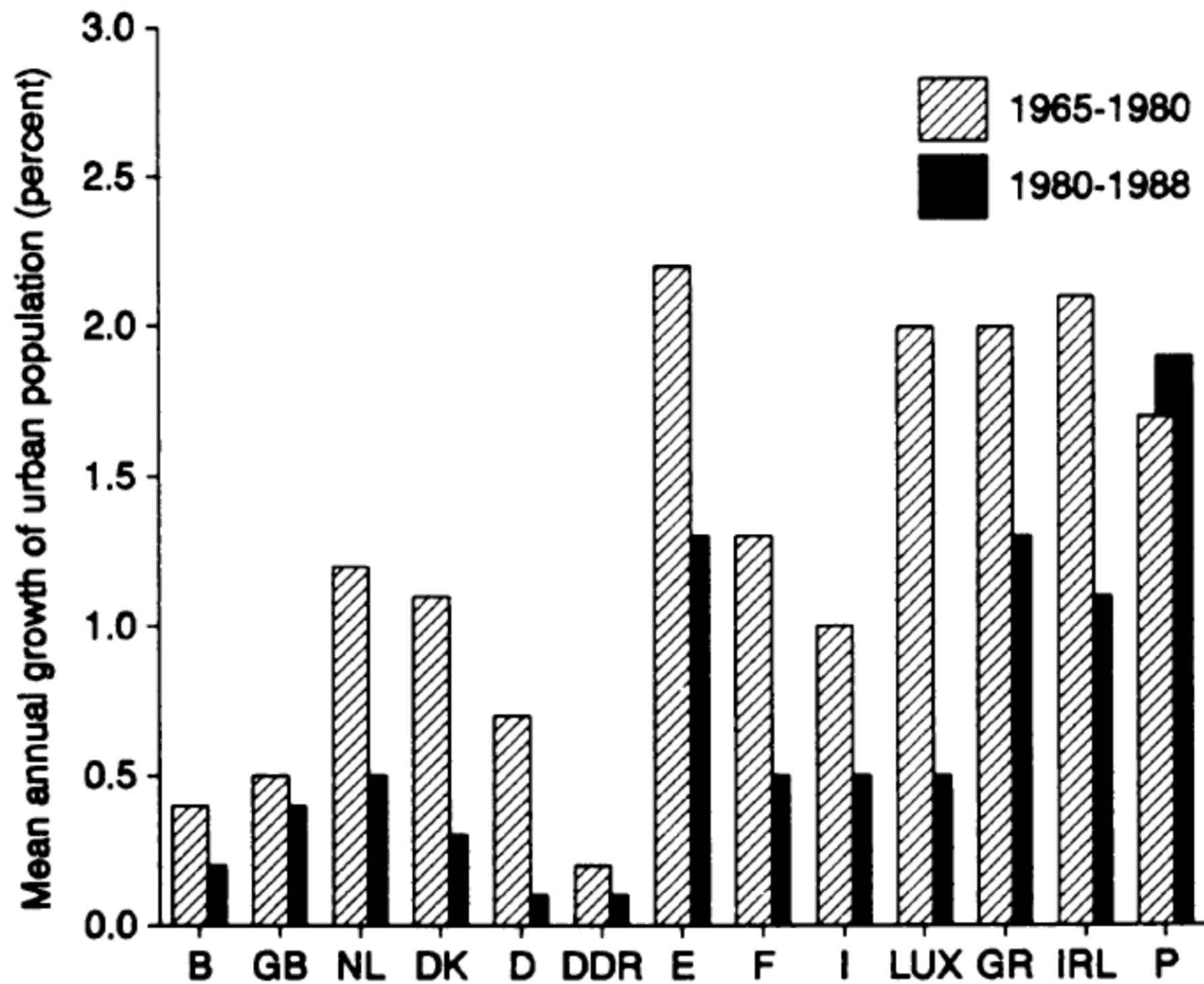
Country	First cycle of urbanisation			Second cycle of urbanisation
	Urbanisation	Polarisation reversal	Counter-urbanisation	Urbanisation
Finland	1941–55	1955–65	1965–75	1990–98
Britain	1921–31	1901–21	1931–91	
Western Germany			1939–50	
	1950–61	1961–70	1970–87	
		1987–95	1995–2010	
Estonia	1950–90		1990–2000	
Italy	1921–71	1971–99		
Turkey	1955–80	1980–97		
South Africa	1951–80	1980–91		
India	1961–81	1981–91		
Russia	1856–14		1914–26	
	1926–89	1989–99		

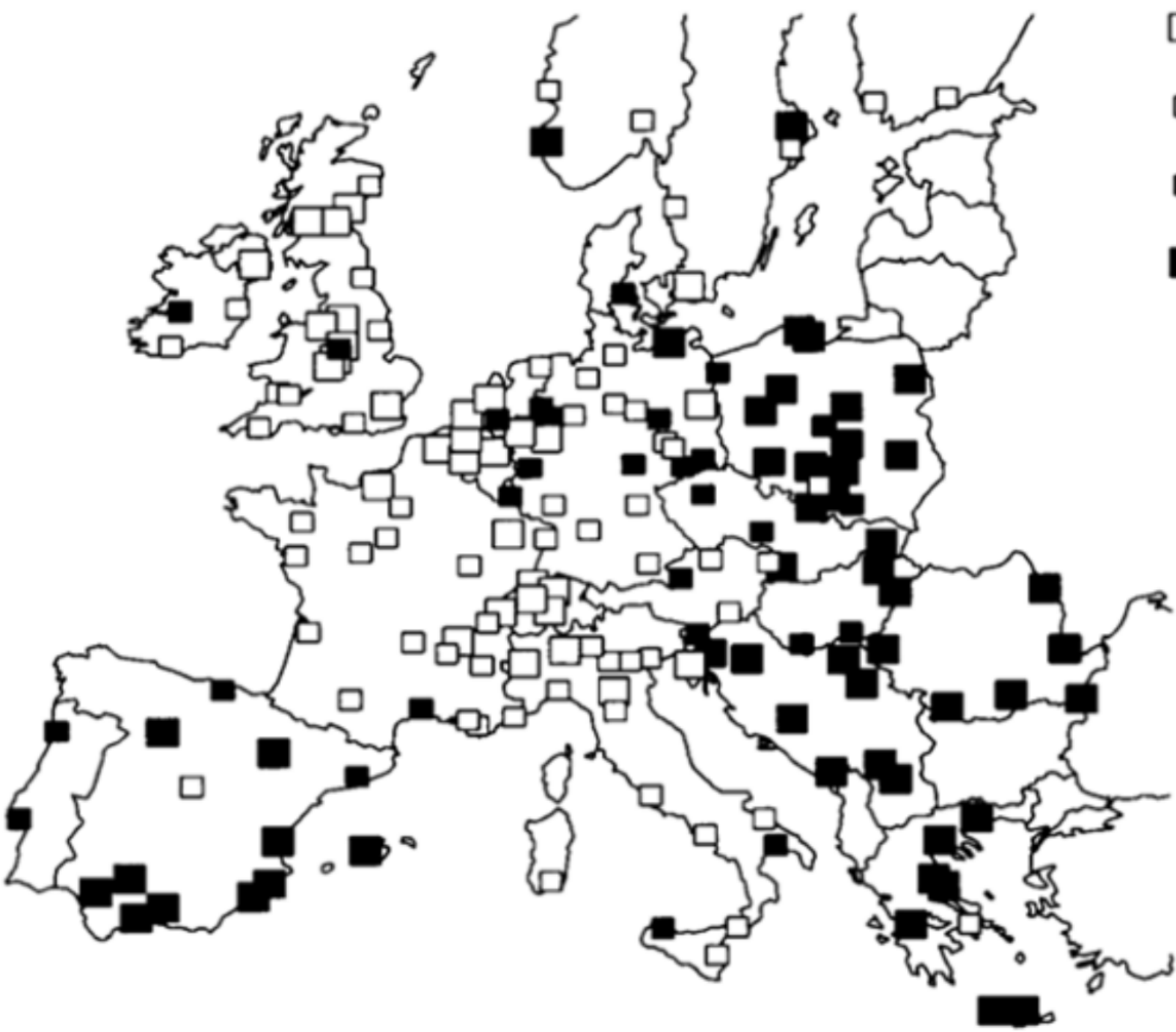
**dozrávání evropského sídelního systému
na 2 světové válce**

Evropa

1800 - 2000

1975 - 80

1985 - 90

FUNKČNÍ TYPY MĚST

City type	Characteristics	Examples
Global cities	Accumulation of financial, economic, political and cultural headquarters of global importance	London, Paris
Growing high-tech/services cities	Modern industrial base, national center of R&D, production-oriented services of international importance	Bristol, Reading, Munich
Declining industrial cities	Traditional (monostructured) industrial base, obsolete physical infrastructure, structural employment.	Metz, Oberhausen, Mons, Sheffield
Port cities	Declining shipbuilding and ship repair industries, environmental legacies (e.g. in oil ports), in the South burdened by additional gateway functions	Liverpool, Genoa, Marseilles, Antwerp
Growing cities without modern industrialization	Large informal economy and marginalized underclass, uncontrolled development and deteriorating environment	Palermo, Thessaloniki, Naples
Company towns	Local economy depending to high degree on single corporation	Leverkusen, Eindhoven
New towns	New self-contained cities with overspill population in the hinterland of large urban agglomerations	Milton Keynes, Runcorn, Evry
Monofunctional satellites	New urban schemes within large agglomerations with focus on one function only (e.g. technopoles, airport cities)	Sophia Antipolis, Roissy, Euro-Disneyland
Small towns, rural centers, urban belts	Smaller cities and semi-urbanized areas in rural regions, along coasts or transport corridors with weak economic potential	All over Europe
Tourism and culture cities	Local economic base depending on international tourism and cultural events of European importance	Salzburg, Venice, Avignon
Border and gateway cities	Hinterland divided by national border; gateways for economic migrants and political refugees	Aachen, Thessaloniki, Basel

URBANIZACE V SOCIALISTICKÝCH ZEMÍCH

urbanizace stále významně spojena s **industrializací**

- rozvoj "starých" průmyslových oblastí v NDR či ČSR
- nová industrializace na Slovensku, v Jugoslávii, Bulharsku č Rumunsku; podpora průmyslových malých a středních měst (ČSSR, Bulharsko)

důležitá role plánovacích/sídelních **konceptů** na národní úrovni

- snaha o řízené rozmísťování pracovních míst a pracovní síly (výroby a bydlení)

racionalizace a centralizace sídelní struktury - slučování malých sídel/obcí

- v oblastech bez městských sídel SSSR, Jugoslávie a NDR
- "střediskové" koncepce - ČSSR

často direktivní **zpomalování růstu** velkých měst

integrace částí venkovských oblastí do rozsáhlých **dojíždkových regionů**

- státy s dobrou dopravní infrastrukturou (NDR, ČSSR, Maďarsko)

příležitostná výstavba

"nových socialistických měst"

- Havířov, Nowa Huta, Dunaujvaros, Tychy, Eisenhüttenstadt (Stalinstadt)

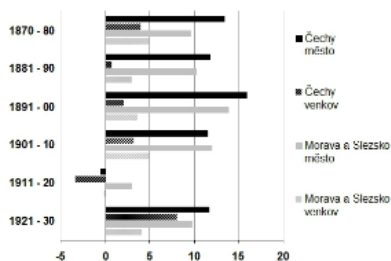
MODERNÍ URBANIZACE NA ÚZEMÍ ČR

Intenzita industrializačního procesu významně závisela na faktorech efektivního propojení hutního a těžebního průmyslu, nabídky pracovní síly se zkušenostmi z předcházející manufakturní výroby, dostatečné poptávky na místních trzích a možnostech levné dopravy výrobků na trhy vzdálenější.

difúzní proces industrializace v našem prostředí až na výjimky neinicioval vznik nových průmyslových měst na zelené louce

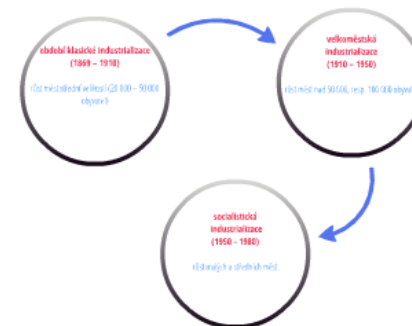
Hustota osídlení a zalidnění v protoindustriálních oblastech (například severozápadní a severovýchodní Čechy či Slezsko) vytvořila podmínky pro rozvoj shluků **textilních průmyslových center**, ve kterých se manufakturní provozy postupně transformovaly do formy tovární produkce. Vedle textilních měst a osad pak začaly od 30. let 19. století ekonomicky růst také sídla v blízkosti **těžby uhlí či železné rudy** (Ostravsko, Slánsko, Kladensko, Plzeňsko)

průměrný roční nárůst obyvatelstva

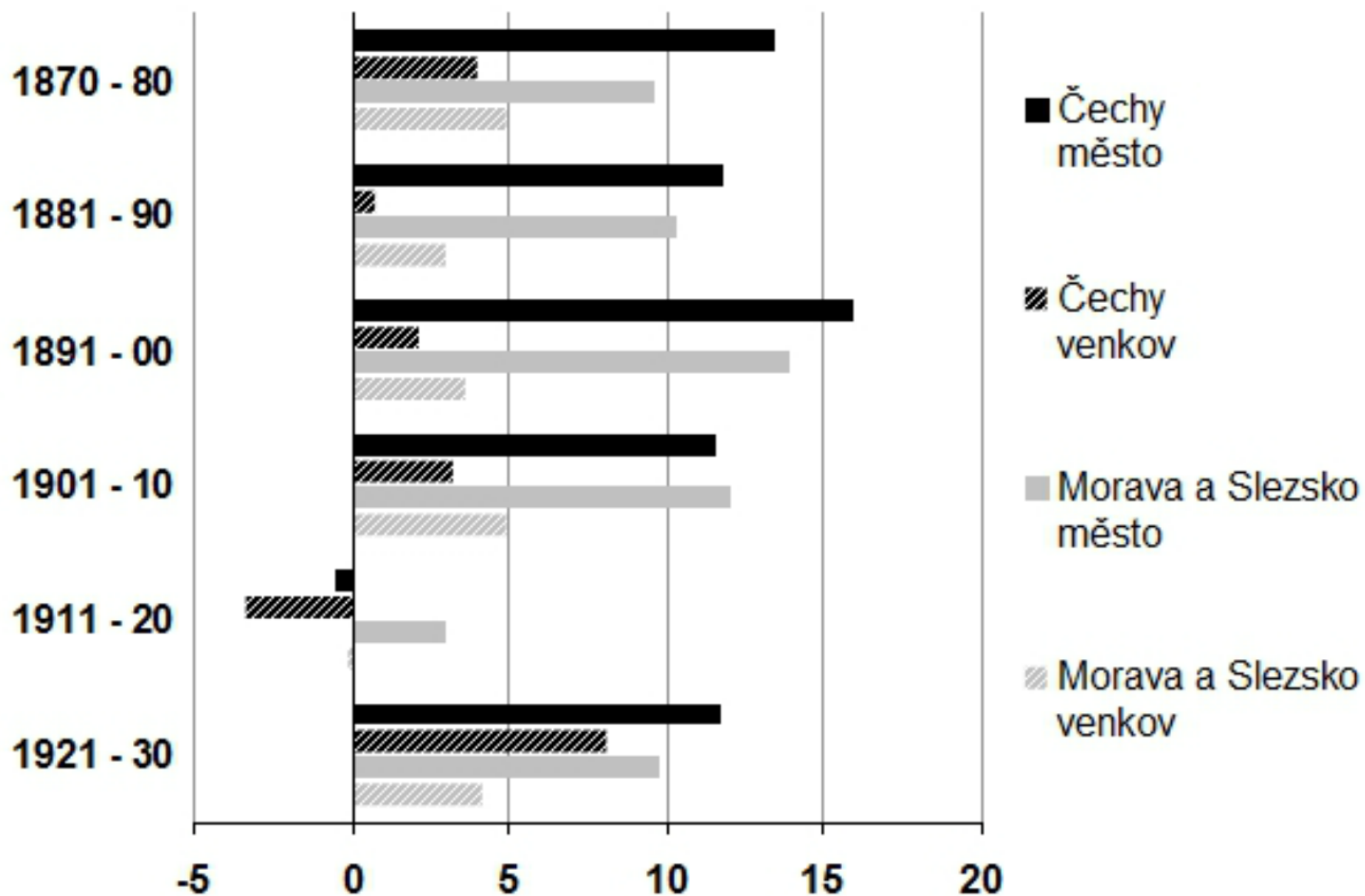

NEJVĚTŠÍ MĚSTA

řazení	město	1881	počet obyvatel	město	1891	počet obyvatel	město	1901	počet obyvatel
1.	Praha	122 400	Praha	159 900	Praha	202 000			
2.	Brno	30 000	Brno	74 000	Brno	94 000			
3.	Jihlava	15 000	Hlaven	24 000	Slavia	40 000			
4.	Olomouc	14 000	Lipect	22 000	Zlínov	41 000			
5.	Olomouc	12 000	Plzeň	20 000	Křakovské Vinohrady	34 000			
6.	Lipect	11 000	Česko-Budkovsko	17 000	Smíchov	28 000			
7.	Plzeň	10 000	Olomouc	17 000	Brno	31 000			
8.	Brno a Slavia	10 000	Lipect	16 000	Česko-Budkovsko	28 000			
9.	Plzeň	9 000	Smíchov	15 000	Jihlava a Lipect	27 000			
10.	Česko-Budkovsko	8 000	Olomouc	13 000	Slavia	24 000			

průměrný roční nárůst obyvatelstva

NEJVĚTŠÍ MĚSTA

pořadí	1830		1869		1890	
	město	počet obyvatel	město	počet obyvatel	město	počet obyvatel
1.	Praha	102 000	Praha	158 000	Praha	182 000
2.	Brno	36 000	Brno	74 000	Brno	94 000
3.	Jihlava	15 000	Plzeň	24 000	Plzeň	50 000
4.	Opava	14 000	Liberec	22 000	Žižkov	41 000
5.	Olomouc	12 000	Jihlava	20 000	Královské Vinohrady	34 000
6.	Liberec	11 000	České Budějovice	17 000	Smíchov	33 000
7.	Cheb	10 000	Opava	17 000	Liberec	31 000
8.	Kutná Hora	10 000	Prostějov	16 000	České Budějovice	28 000
9.	Plzeň	8 000	Smíchov	15 000	Ústí nad Labem	24 000
10.	České Budějovice	8 000	Cheb	13 000	Jihlava	24 000

**období klasické industrializace
(1869 – 1910)**

růst měst střední velikosti (20 000 – 50 000
obyvatel)

**velkoměstská
industrializace
(1910 – 1950)**

růst měst nad 50 000, resp. 100 000 obyvatel

**socialistická
industrializace
(1950 - 1980)**

růst malých a středních měst

děkuji za pozornost

